

BLOG

Samen, samen, samen!

'Samen' als panacee voor de realisatie van de opgaven en ambities van gemeenten in de bestuursperiode 2022 - 2026.

De tijd van 'wij weten wat goed voor u is', laten gemeentebesturen definitief achter zich. De coalitie wil sámen met de oppositie de ambities vormgeven. Het college wil in sámenspel met raad en ambtelijke organisatie een balans vinden tussen ambities en realisatiekracht. Het gemeentebestuur zet in op planvorming én realisatie ervan sámen met inwoners, ondernemers en partners in en buiten de stad. Het gemeentebestuur wil sámen met regiogemeenten optrekken op de majeure opgaven. 'Samen' is hét meest gebruikte woord in de raads-, coalitie-, bestuurs- en ambitieakkoorden voor de bestuursperiode 2022-2026. Niet voor niets heeft menig akkoord het woord 'samen' in de titel meegekregen. Het zet een nadrukkelijk accent op hóe gemeenten de komende vier jaar uitvoering willen geven aan hun ambities.

Maar wát zijn de inhoudelijke rode draden in de 344 akkoorden van onze Nederlandse gemeenten? Onze adviseurs stelden zich deze vraag en lieten het antwoord landen in deze blog. Zeven thema's staan op lokaal niveau centraal de komende vier jaar in bestuurlijk Nederland: bouwen, bouwen, bouwen..., participatie, normaliseren in de jeugdhulp, diversiteit en inclusie, duurzaamheid, samenwerking in de regio en de krapte op de arbeidsmarkt. We stippen deze thema's hierna één voor één kort aan en reflecteren erop door het spanningsveld dat ontstaat te benoemen.

Samen, samen, samen!

'Samen' als panacee voor de realisatie van de opgaven en ambities van gemeenten in de bestuursperiode 2022 - 2026.

1. Bouwen, bouwen, bouwen... niet alleen een opgave in het ruimtelijke domein

Nederland 'groeit' tot 2040 fors. De woningnood is al hoog. En op sommige plaatsen in het land neemt deze woningnood door economische ontwikkeling en autonome groei alleen maar verder toe. In rap tempo. Bouwen, bouwen, bouwen is de opdracht. De verstedelijking van gebieden zet door, met een evenredige toename van inwoneraantallen tot gevolg.

De groeiambitie van gemeenten als gevolg van de bouwopgave staat niet op zichzelf. Het leidt tot een diversiteit van groeipijnen in het dorp en in de stad. De bouwopgave gaat hand in hand met opgaven rondom mobiliteit en bereikbaarheid, stikstof en duurzaamheid, het voorzieningenniveau en brengt een veelheid aan sociale vraagstukken met zich mee.

De bouwopgave staat prominent in ieder akkoord. Wij zetten deze opgave daarom ook op de eerste plaats in onze analyse. Deze realisatie van de bouwopgave heeft namelijk impact op óf is mede afhankelijk van ieder van de navolgende zes opgaven.

2. Participatie is opgave voor raad, college, organisatie én inwoners tezamen

Ambtenaren moeten nóg meer in verbinding met hun inwoners en ondernemers staan. Nieuw participatiebeleid moet in veel gemeenten houvast gaan geven bij deze rolgeving en de verwachtingen over en weer helder maken.

Allerlei (nieuwe) instrumenten worden in de akkoorden aangehaald, zoals het burgerberaad, de burgerbegroting, inwonerpanels, beginspraak, digitale participatie, kerngericht werken, gebiedsmakelaars en dorps- en wijkraden.

Kortom, de boodschap is helder: ambtenaren moeten naar buiten, in verbinding staan met inwoners, sámen als gemeente en gemeenschap vormgeven aan de toekomst van de wijk, het dorp en de stad. Wat opvalt: colleges en raden hebben in de akkoorden beperkt oog voor wat het voor hún positie en rolgeving betekent, als inwoners steeds meer ruimte in de planvorming en uitvoering gaan opeisen.

3. Sámen, als fundament onder het versterken van de opgaven in sociaal domein

Diversiteit, inclusie, kansengelijkheid, bestaanszekerheid en gezondheid. Het zijn de woorden die domineren in de paragrafen over het sociaal domein.

Natuurlijk is er in de akkoorden ook volop aandacht voor de grip op de kosten van de jeugdhulp: normaliseren is het devies. Via de hervormingsagenda. Wat daarbij opvalt is de (verdergaande) beweging naar preventie. Waarbij het investeren in positieve gezondheid door gemeenten én zorgverzekeraars een terugkerend thema is. De inrichting van de lokale toegang, preventieakkoorden en samenwerking met onderwijs en kinderopvang krijgen volop aandacht. Om zo vroeg mogelijk in te zetten op het voorkomen van een beroep op (zware) jeugdhulp op latere leeftijd. Samenwerking in de regio en op lokaal niveau met partners in het netwerk gaan daarbij hand in hand in deze bestuursperiode, zo beogen de nieuwe coalities.

Samen, samen, samen!

'Samen' als panacee voor de realisatie van de opgaven en ambities van gemeenten in de bestuursperiode 2022 - 2026.

4. Diversiteit en inclusie: stad én organisatie dragen dit sámen uit

Het dorp en de stad zijn divers, en moeten investeren in inclusiviteit. De ambtelijke organisatie moet daarin het goede voorbeeld geven. De organisatie wordt in vele akkoorden opgeroepen hiervoor expliciet aandacht te hebben in zijn werving- en selectiebeleid. De ambtelijke organisatie als afspiegeling van de maatschappij is het credo.

De vraag is of fracties op hun verkiezingslijsten en de nieuw gevormde colleges hierin zelf ook het goede voorbeeld hebben gegeven. En de vraag is of de krappe arbeidsmarkt en de aanstaande uitstroom in ambtelijk Nederland richting 2030, een kans of bedreiging vormen voor deze ambitie?

5. Duurzaamheid en klimaatadaptatie: torenhoge ambities

Duurzaamheid en klimaatadaptatie heeft een belangrijke plaats in bijna ieder akkoord. De ambities zijn torenhoog voor deze en volgende bestuursperiodes: klimaatneutrale gemeenten in 2040 en zelfs 2035 zijn meer regel dan uitzondering.

Het urgentiebesef lijkt doorgedrongen in iedere coalitie, blijkend ook uit de oproep in akkoorden om te komen van plannen tot actie. Daarbij zal een goed evenwicht gevonden moeten worden tussen klimaatdoelstellingen en de woningbouwopgave.

6. Sámenwerking verschuift naar achtergrond

Waar de akkoorden in 2014 en 2018 vol stonden met woorden als bestuurskracht, samenwerking, regio en zelfs het 'h-woord', lijkt in de periode 2022 - 2026 de koers: we kunnen het (weer) prima zelf óf de bestaande structuren en (inhoudelijke) verbindingen zijn afdoende. Daar waar 'samen' het sleutelwoord is in ieder akkoord, geldt dat niet voor 'sámenwerking in structuren'.

Er ligt op de tendens naar meer lokale focus ongetwijfeld een relatie met de stevige positie van lokale partijen in menig coalitie. Grotere gemeenten willen tempo maken op hún opgaven en ambities en roepen vooral in hun akkoorden op tot reflectie op bestaande samenwerkingsstructuren met regiogemeenten: de centrumrol moet nadrukkelijker worden genomen. Kleinere gemeenten vermijden veelal de termen samenwerking en herindeling angstvallig in hun akkoord, maar staan tegelijkertijd voor enorme opgaven in een krappe arbeidsmarkt. Opgavegericht en wendbaar samenwerken, los van vaste structuren, lijkt de voorkeur te hebben in deze bestuursperiode.

7. Krappe arbeidsmarkt zet realisatie opgaven en ambities mogelijk onder druk

De krapte op de arbeidsmarkt wordt expliciet onderkend aan het slot van menig akkoord. Deze krapte zet mogelijk al direct de realisatie van de bestuurlijke opgaven en ambities onder druk. Gemeenten zetten daarom enerzijds volop in op innovatieve methoden om jonge talenten en ervaren rotten aan zich te binden en ze te blijven boeien.

Samen, samen, samen!

'Samen' als panacee voor de realisatie van de opgaven en ambities van gemeenten in de bestuursperiode 2022 - 2026.

Zij staan voor de uitdaging om de aantrekkelijkheid van de gemeente als werkgever, vanuit betekenisvol werk, voor het voetlicht te brengen. En om deze beloften, via het structureel werken aan de ontwikkeling van hun arbeidskapitaal, ook in te lossen.

Anderzijds wordt een appèl gedaan op realisme. Zijn de politiek-bestuurlijke ambities wenselijk, haalbaar en uitvoerbaar? Daarover zal in vele gemeentehuizen in deze bestuursperiode vroegtijdig het gesprek worden gevoerd, zo blijkt uit de akkoorden.

Tot slot

Gemeentebesturen lijken met hun akkoorden nadrukkelijker in te zetten op 'actie' in plaats van 'visie'. Natuurlijk ademen de akkoorden volop ambitie. Maar het écht realiseren van de opgaven, in nabijheid van de inwoners en ondernemers daadwerkelijk toegevoegde waarde leveren, lijkt een prominentere plaats te krijgen de komende vier jaar.

Het spanningsveld zal deze bestuursperiode vooral optreden in de relatie tussen de ambities en opgaven enerzijds en de (ambtelijke) realisatiekracht anderzijds. De wijze waarop gemeenten zich een positie weten te verwerven op de krappe arbeidsmarkt zal sterk bepalend zijn in de mate waarin de plannen van nu over vier jaar gerealiseerd zijn of (letterlijk) in de steigers staan.

Om in stabiliteit te kunnen besturen gunnen wij alle gemeenten het voortdurende goede gesprek tussen raad, college en organisatie over dit spanningsveld. Alleen een goed samenspel in het gemeentehuis kan leiden tot een goed samenspel met de inwoners, ondernemers en partners in de stad of het dorp. Samen de opgaven en ambities realiseren: in en buiten het gemeentehuis!

Bovenal wensen wij alle nieuwe colleges van burgemeester en wethouders, samen met hun raden en ambtelijke organisaties en in verbinding met hun inwoners, ondernemers en partners, een krachtige bestuursperiode toe! Dat Nederland over vier jaar maar weer een beetje mooier mag zijn.

Namens team van & Van de Laar | Denkers en doeners voor de publieke sector,

Stan van de Laar

& VAN DE LAAR
Denkers en doeners voor
de publieke sector

& Van de Laar B.V.

Emmasingel 29-11
5611 AZ Eindhoven
085 - 747 06 18

info@en-vdl.nl
en-vandelaar.nl

& Van de Laar is een onafhankelijk organisatieadviesbureau met denkers én doeners voor de publieke sector.

Onze adviseurs zijn op missie: bijdragen aan een weerbare en wendbare publieke sector. Samen met onze opdrachtgevers werken wij resultaatgericht, betrokken en met energie aan hun maatschappelijke- en organisatievraagstukken.

Helpen bij de ontwikkeling van organisaties, teams en mensen. Herijken van governance, structuur en sturing. Versterken van leiderschap. Vormgeven, evalueren en doorontwikkelen van samenwerkingsverbanden. Verkennen van de bestuurlijke toekomst van gemeenten. Begeleiden van ambtelijke integratie, ontvlechting en herindeling. Versterken van participatief werken. Grip aanbrengen op het sociaal domein. Bevorderen van klimaatadaptatie en duurzaamheid. Doen van onafhankelijk onderzoek.

Een greep uit de vraagstukken waarop onze ervaren adviseurs én jonge talenten graag hun hersens kraken én waarvoor zij met passie hun handen uit de mouwen steken.